

NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
GÜLŞEHİR MESLEK YÜKSEKOKULU
BANKACILIK VE SİĞORTACILIK PROGRAMI

Öğr.Gör. Müjdat Güngör

DERSİN ADI	BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİ
11. HAFTANIN KONUSU	Devlet Katkısı, Sistemden Çıkış ve Emekli Olma

1) BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNDE DEVLET KATKISI

Bireysel emeklilik hesabına katılımcı adına ödenen katkı paylarının %30'u oranında olmak üzere, devlet tarafından katılımcının emeklilik hesabına ödenen tutara “Devlet Katkısı” denir. Sadece 1 Ocak 2013’ten itibaren ödenen katkı payları için devlet katkısı hesaplanır. İşverenler tarafından çalışanları adına yatırılan katkı payı ödemeleri için devlet katkısı ödenmez. Ancak işverenler, çalışanları adına ödedikleri katkı paylarını, kanunda belirlenen limit dahilinde ticari kazançlarının tespitinde gider olarak indirim konusu yapabilirler.

Devlet katkısı hesaplaması, emeklilik şirketleri tarafından iletilen veriler üzerinden Emeklilik Gözetim Merkezi (EGM) tarafından yapılır. Devlet katkısı tutarı, katkı payı ödemesinin emeklilik şirketi hesaplarına nakden intikal ettiği ayı takip eden ay hesaba geçer.

Devlet katkısı, bireysel emeklilik hesabı dahilindeki ayrı bir alt hesaba yatırılır. Böylece katılımcıların ödedikleri katkı paylarıyla oluşan birikim ile devlet katkısıyla oluşan birikim ayrı ayrı izlenebilir. Ayrıca e-devlet kapısı üzerinden “Bireysel Emeklilik ve Otomatik Katılım Sistemlerinde Devlet Katkısı Sorgulama” hizmetinden sorgulama yapılabilir.

- Devlet katkısı üst sınırı, brüt asgari ücretin yıllık tutarının %30'u olup **2022** yılı için bu üst sınır **18.014,40 TL**'dir.2023 yılında ise bu tutar **36.028,80-TL**

olmuştur.

- Üst sınırın hesaplanması:

- 2022 Yılı Brüt Asgari Ücret: 5.004,00-TL (Net Asgari Ücret: 4.253,40-TL)
- 12 Aylık Brüt Asgari Ücret : 60.048,00-TL
- Brüt Asgari Ücretin %30'u : 18.014,40-TL
- **2023 yılı brüt askeri ücret 10008 TL(NET askeri ücret ise 8506 TL oldu).**
- **12 Aylık Brüt Asgari Ücret : 120.096,00-TL**
- **Brüt Asgari Ücretin %30'u : 36.028,80-TL**

- Üst sınır neyi ifade ediyor?
 - Devlet katkısının maksimum tutarını belirleyen bu üst sınır, genel olarak sisteme fazla miktarlarda katkı payı yatıranlar önemli bir konudur. Mesela aylık 500,00-TL katkı payı yatıran bir katılımcı için devlet katkısı 150,00-TL'dir. Bu nedenle böyle bir katılımcı için üst sınır herhangi bir önem teşkil etmez.
 - Ancak, katılımcının yatırdığı katkı payı miktarı fazla olursa, o zaman devlet katkısı bu üst sınıra takılabilir. 2022 yılına göre hesaplırsak, 12 aylık toplamı 18.014,40-TL olan devlet katkısı üst sınırının aylık miktarı yaklaşık olarak 1.500,00-TL'dir. Devlet katkısı 1.500,00-TL ise, katılımcının yatırdığı tutar 5.000,00-TL'dir. Katılımcılar aylık 5.000,00-TL yatırırlarsa o zaman devlet katkısı olarak 1.500,00-TL'ye hak kazanırlar ve bu miktar, devlet katkısının üst sınırını oluşturur. Yani katılımcıların 5.000,00-TL'nin üzerinde yatıracakları katkı paylarında da devlet katkısı 1.500,00-TL olarak hesaplanacaktır. Mesela aylık 8.000,00-TL katkı payı yatıran bir katılımcı, devlet katkısı %30 olduğu için matematiksel olarak 2.400,00-TL'ye hak kazanması gerekirken, 1.500,00-TL olan üst sınıra takılır ve bu nedenle devlet katkısı olarak hesabına 1.500,00-TL yatırılır.

Katılımcıların, devlet katkısı hesaplarındaki tutarlara hak kazanabilmeleri için sistemde kalmaları gereken asgari süreler bulunmaktadır. Buna göre;

- Sistemde 3 yıldan az süre kalınırsa, herhangi bir devlet katkısı ödenmez,
- Sistemde en az 3 yıl kalınırsa devlet katkısı hesabındaki tutarın %15'ine,
- Sistemde en az 6 yıl kalınırsa devlet katkısı hesabındaki tutarın %35'ine,
- Sistemde en az 10 yıl kalınırsa devlet katkısı hesabındaki tutarın %60'ına,
- Emeklilik, vefat ya da maluliyet halinde devlet katkısı hesabındaki tutarın %100'üne, hak kazanılır.

30 Nisan 2022 tarihi itibarıyla; Katılımcıların toplam fon tutarı: 236,6 milyar TL

Devlet katkısı fon tutarı : 28,5 Milyar TL

Toplam Katılımcı Sayısı : 7.337.766

NOT: Devlet katkısı hesabındaki tutarlar, hacz edilemez. Ayrıca katılımcıların farklı sözleşmelere katkı payı ödemeleri durumunda, tüm sözleşmeler için ayrı ayrı devlet katkısı

hesaplanmaz. Çünkü devlet katkısı üst limiti hesap bazında değil, katılımcı bazında hesaplanır. Birden fazla sözleşme varsa, devlet katkısı her bir sözleşme için ilgili ayda ödenilen katkı paylarının ağırlığı dikkate alınarak sözleşmeler arasında paylaşılır.

2) BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNDEN ÇIKIŞ

Katılımcılar istedikleri anda birikimlerini alarak sistemden ayrılabilirler. Bu durumda, emeklilik şirketleri tarafından katılımcılara yapılacak ödemeler için elde edilen getiri tutarı üzerinden gelir vergisi (stopaj) kesintisi yapılır. Stopaj kesintisi oranı;

- Sistemden emeklilik hakkı kazananlar ile bu sistemden vefat, maluliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlar için %5,
- 10 yıl süreyle sistemde kalmakla birlikte sistemden emeklilik hakkı elde etmeden ayrılan katılımcılar için %10,
- 10 yıldan az süreyle sistemde kalarak ayrılan katılımcılar için ise %15'tir.

3) BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNDEN “EMEKLİ OLMA”

Bireysel emekliliğe hak kazanabilmek için bireysel emeklilik sistemine giriş tarihinden itibaren en az 10 yıl sistemde bulunmak koşuluyla 56 yaşını doldurma şartı aranmaktadır. Emeklilik hakkı kazanılan tarihte bu hak hemen kullanılmak zorunda değildir. Birikimler emeklilik yatırım fonlarında değerlendirilerek, emeklilik hakkı ileri bir tarihte de kullanılabilir. Bu durumda, Bireysel Emeklilik Sistemi'nde kalarak ödeme yapmaya devam edilebilir ve böylelikle devlet katkısından yararlanmaya da devam edilerek, birikimler daha da artırılabilir.

Yıl ve yaş şartı doldurulduktan sonra emekli olmak istenmesi durumunda;

- Birikimlerin tamamı bir seferde toplu para şeklinde alınabilir,
- Emeklilik maaşı olarak talep edilebilir.

Tablo 1. Emeklilik Hakkını Kullanan Katılımcı Sayısının Tarihsel Değişimi (31 Mart 2022)

YIL/DÖNEM	KİŞİ SAYISI	YIL/DÖNEM	KİŞİ SAYISI
2015/Ocak	16.036	2020/Ocak	115.402
2016/Ocak	28.738	2021/Ocak	139.833
2017/Ocak	46.002	2022/Ocak	169.744
2018/Ocak	66.355	2022/Şubat	172.092
2019/Ocak	91.889	2022/Mart	175.258

Kaynak: www.egm.org.tr

Tablo 2. Emeklilik Hakkını Kullanan Katılımcıların Ödedikleri Katkı Payı Tutarı ve Emeklilikteki Geri Ödeme Tutarları (31 Aralık 2021)

DÖNEM	ÖDENEN TOPLAM KATKI PAYI TUTARI	EMEKLİLİKTEKİ GERİ ÖDEME TUTARI
2021 Yılı Öncesi	8.415.004.540	12.813.262.461
2021 Yılı	2.253.720.202	4.563.138.318

Kaynak: www.egm.org.tr

Tablo 3. Emeklilik Hakkını Kullanan Katılımcıların Bireysel Emeklilik Sistemi'nde Geçirdikleri Süreye Göre Dağılımı (31 Aralık 2021)

BES'TE GEÇİRİLEN SÜRE (AY)	EMEKLİ SAYISI	BES'TE GEÇİRİLEN SÜRE (AY)	EMEKLİ SAYISI
120	28.971	170	808
130	2.449	180	586
140	1.723	190	397
150	1.372	200	219
160	1.021	216	61

Kaynak: www.egm.org.tr

4) VEFAT DURUMUNDA HAK KAZANILAN TUTAR İLE İLGİLİ DETAYLAR

Vefat durumunda katılımcı, devlet katkısı hesabındaki tutarın tamamına hak kazanır. Bu tutar, katılımcı tarafından belirlenen lehtar ya da lehtarlara ödenir. Katılımcı, istediği kişi ya da kişileri sözleşmede yazmak kaydıyla lehtar olarak belirleyebilir. Lehtarın belirlenmemiş olması ve katılımcının vefatı halinde, birikimler katılımcının kanuni mirasçılarına ödenir.

Ancak kişinin vefat nedeniyle sistemden ayrılması halinde, bu durumda “Veraset ve İntikal Vergisi” devreye girer. Sözleşmede lehtar belirlenip belirlenmemesine göre, veraset ve intikal vergisi oranı değişir. Veraset; miras, vasiyet ve miras sözleşmesi gibi ölüme bağlı tasarrufları ifade ediyor. BES katılımcısının da vefatı halinde birikimleri ve devlet katkıları veraset ve intikal vergisinin kapsamına giriyor. Burada katılımcının lehtar belirleyip belirlememesi, veraset ve intikal vergisi oranının farklılaşmasına neden oluyor. Yasal mirasçılar için vergiden istisna tutulacak matbu rakamlar belirlenmiştir. Yasal mirasçıların veraset ve intikal vergisi miktar ve oranları farklı, belirlenen lehtarın tabi tutulacağı veraset ve intikal vergisi miktar ve oranları farklı belirlenmiştir. BES katılımcısının vefatı nedeniyle

birikimlerinin varislere ödenmesi aşamasında, veraset ve intikal vergisini tahsil etmekten BES şirketleri sorumludur.

Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu'nda kişinin eşi ve çocukları ile ana-babası başta olmak üzere yasal mirasçılarının kimler olduğu detaylı bir şekilde tarif edilmiştir. Vergi, birikimin tek tek yasal mirasçılara intikal eden kısmı üzerinden hesaplanıyor. Mirasın ne kadarlık bölümünün istisna olduğu ve ne kadarının hangi vergi oranlarından vergilendirileceği her yıl yeniden ilan ediliyor. 2022 yılı için evlatlıklar dahil, fûruğ ve eşten her birine isabet eden mirasın 455.635,00-TL'si, fûru bulunmaması halinde eşe isabet eden miras hissesinin 911.830,00-TL'si istisna olarak belirlenmiştir.

BES'e girerken artı bir değer olarak sunulan lehtar belirleme yetkisi, katılımcının vefatı durumunda lehtar için daha fazla vergi anlamına geliyor. Veraset ve İntikal Kanunu'na göre belirlenen lehtar 'ivazsız intikal' açısından değerlendiriliyor. Yani kanun, lehtarın elde edeceği mirası karşılıksız mal edinme olarak değerlendiriyor. Katılımcı, BES sözleşmesine lehtar belirlediğinde, vefatı durumunda lehtar sadece istisna (2022 yılı için 10.491,00-TL) olan kısım için veraset ve intikal vergisi ödemiyor.

Vefat gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemelerin içerdiği irat tutarı nedeniyle sistemden ayrılan katılımcıların birikimlerinin ve devlet katkılarının getirileri üzerinden %5 kesinti yapılır (*Gelir Vergisi Tevkifatı*).

Tablo 1. Veraset ve İntikal Vergisi Oranları (Güncellenme Tarihi: 01.01.2022)

Matrah	Vergi Oranı (%)	
	Veraset Yoluyla İntikallerde	İvazsız İntikallerde
İlk 500.000-TL için	1	10
Sonra gelen 1.200.000-TL için	3	15
Sonra gelen 2.500.000-TL için	5	20
Sonra gelen 4.900.000-TL için	7	25
Matrahın 9.100.000-TL'yi aşan bölümü için	10	30

Kaynak: <https://www.egm.org.tr/katilimcilar/katilimci-bilgilendirme-rehberi/>

ÖRNEK OLAY

Toplam Katkı Tutarı: 40.000,00-TL

Toplam Fon Getirileri: 10.000,00-TL

Toplam Birikim: 50.000,00-TL

- Katılımcı Vefat Etmişse ve Sadece Mirasçı Eş Varsa:

Toplam Katkı Tutarı olan 40.000,00-TL üzerinden vergi hesaplanmaz.

Toplam Fon Getirisi üzerinden GVT hesaplanır: $10.000,00\text{-TL} * \%5 = 500,00\text{-TL}$

Toplam Fon Getirisinden Gelir Vergisi Düşülür ve Net Getiri Bulunur: 9.500,00-TL

VİV istisna tutarı: 911.830,00-TL (füru bulunmaması halinde eşe isabet eden miras)

Dolayısıyla Ödenecek VİV Tutarı: 0-TL

Mirasçı eşe kalan tutar: $40.000,00\text{-TL} + 9.500,00\text{-TL} = 49.500,00\text{-TL}$

- Katılımcı Vefat Etmişse ve Miras Sözleşmesi ile Bir Başka Kişiyi Lehtar Olarak Bırakmışsa:

Toplam Katkı Tutarı olan 40.000,00-TL üzerinden vergi hesaplanmaz.

Toplam Fon Getirisi üzerinden GVT hesaplanır: $10.000,00\text{-TL} * \%5 = 500,00\text{-TL}$

Toplam Fon Getirisinden Gelir Vergisi Düşülür ve Net Getiri Bulunur: 9.500,00-TL

Miras sözleşmesi ile lehtara kalan tutar: $40.000,00\text{-TL} + 9.500,00\text{-TL} = 49.500,00\text{-TL}$
ve $49.500,00\text{-TL} - 10.491,00\text{-TL} = 39.009,00\text{-TL}$ 'dir.

VİV Matrahı $39.009,00\text{-TL} * \%10$ (VİV Oranı) = 3.900,90-TL

Lehtara Kalan: $49.500,00\text{-TL} - 3.900,90\text{-TL} = 45.599,10\text{-TL}$.

5) KAYNAKLAR

- www.egm.org.tr
- www.allianz.com.tr
- www.zeynepcandanaktas.com